

Sygn. akt: III AUa 269/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 marca 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Jacek Zajązkowski

Sędziowie: SSA Anna Szczepaniak-Cicha (spr.)

SSA Iwona Szybka

Protokolant: stażysta Przemysław Trębacz

po rozpoznaniu w dniu 8 marca 2013 r. w Łodzi

sprawy **D. B.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w T.**

o podjęcie wypłaty emerytury,

na skutek apelacji D. B.

od wyroku Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Piotrkowie Trybunalskim z dnia 21 grudnia 2011 r., sygn. akt: V U 1134/11;

1. **umarza postępowanie apelacyjne w zakresie wypłaty emerytury od dnia 22 listopada 2012 roku;**
2. **oddala apelację w pozostałej części.**

Sygn. akt III AUa 269/12

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 10 października 2011 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. wstrzymał z urzędu wypłatę emerytury na rzecz D. B. od dnia 1 października 2011 roku, z powodu kontynuowania zatrudnienia. W odwołaniu od tej decyzji D. B. wniosła o uchylenie decyzji, powołała się na ochronę praw nabytych. Organ rentowy domagał się oddalenia odwołania.

Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim wyrokiem z dnia 21 grudnia 2011 roku odwołanie ubezpieczonej oddalił.

Sąd Okręgowy ustalił, że D. B. w dniu 13 listopada 2007 roku wystąpiła do ZUS o emeryturę.

Organ rentowy decyzją z dnia 10 grudnia 2007 roku przyznał wnioskodawczyni prawo do emerytury, poczynając od dnia 1 listopada 2007 roku i zawiesił wypłatę świadczenia z powodu pozostawania w zatrudnieniu u pracodawcy, u którego ubezpieczona była zatrudniona bezpośrednio przed nabyciem prawa do emerytury i stosunek pracy nie został rozwiązany (decyzja k. 27 akt emerytalnych).

W marcu 2009 roku uprawniona wystąpiła o podjęcie wypłaty emerytury. ZUS podjął wypłatę poczynając od dnia 1 marca 2009 roku. Zaskarżoną decyzją organ rentowy wstrzymał wypłatę świadczenia na rzecz D. B. od dnia 1

października 2011 roku z uwagi na pozostawanie w stosunku pracy. ZUS poinformował ubezpieczoną, że w celu podjęcia wypłaty emerytury przedłożyć należy świadectwo pracy lub zaświadczenie potwierdzające rozwiązanie stosunku pracy z każdym pracodawcą, na rzecz którego praca była wykonywana bezpośrednio przed nabyciem prawa do emerytury.

W niespornym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał odwołanie za bezzasadne. Stwierdził, że organ rentowy dokonał prawidłowej interpretacji art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z FUS i zasadnie uznał, że ma on zastosowanie wobec odwołującej. Podniósł, że ubezpieczona bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury pozostawała w zatrudnieniu i pracuje nadal, a obowiązujący przepis art. 103a stanowi, że prawo do emerytury ulega zawieszeniu bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego. Przepis art. 28 ustawy wprowadzającej art. 103a stanowi natomiast, że do emerytur przyznanych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy przepisy ustawy, o której mowa w art. 6, oraz ustawy, o której mowa w art. 18, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, stosuje się, poczynając od dnia 1 października 2011 roku. Nie może odnieść skutku powoływanie się przez wnioskodawczynię na zasadę nieretroakcji, jak też na zasadę ochrony praw nabytych. Sporna decyzja nie pozbawia bowiem ubezpieczonej prawa do emerytury, a jedynie zawiesza jego wypłatę. Nie ingeruje ona w samo prawo do świadczenia, lecz zawiesza jego realizację do momentu spełnienia dodatkowej przesłanki, jaką jest rozwiązanie stosunku pracy. Kształtowanie przesłanek w zakresie wypłaty jest domeną ustawodawcy w demokratycznym państwie prawa, z którego pracodawca skorzystał i nie naruszył tym konstytucyjnych zasad.

Apelację od tego wyroku wywiodła D. B. wnosząc o jego zmianę. Formalnie nie sformułowała zarzutów, ale z treści apelacji wynika, że kwestionuje naruszenie wobec niej zasady praw nabytych, co podważa zaufanie do instytucji państwowych.

Sąd Apelacyjny w Łodzi zważył, co następuje:

Apelacja ubezpieczonej nie jest zasadna.

Kontrola instancyjna zaskarżonego rozstrzygnięcia prowadzi do akceptacji ustaleń poczynionych przez Sąd pierwszej instancji, które nie są sporne, jak też do uznania, iż z dokonanej analizy prawnej Sąd wyprowadził uprawniony wniosek o braku podstaw do uwzględnienia odwołania.

Konstrukcja zaskarżenia sprowadza się do tezy, że Sąd Okręgowy oparł rozstrzygnięcie na niekonstytucyjnym, gdyż naruszającym zasadę ochrony praw słusznie nabytych, przepisie art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 257, poz. 1726), na mocy którego nowy art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2009r., Nr 153, poz. 1227 ze zm.) znalazł zastosowanie do emerytur przyznanych przed dniem wejścia w życie wyżej wymienionej ustawy, w tym do emerytury ubezpieczonej D. B..

Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z dnia 13 listopada 2012 roku w sprawie K 2/12 orzekł, że art. 28 cytowanej ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z FUS, „dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z 16 grudnia 2010 r., w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, jest niezgodny z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej” (www.trybunal.gov.pl). Mocą owego art. 6 ustawy z 16 grudnia 2010 roku ustawodawca dodał do ustawy o emeryturach i rentach z FUS art. 103a, zgodnie z którym prawo do emerytury ulega zawieszeniu bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury. Zgodnie z regulacją zawartą w art. 28 ustawy z 16 grudnia 2010 roku, nowy art. 103a ustawy o emeryturach

i rentach z FUS należy stosować do emerytur przyznanych przed dniem wejścia w życie tej ustawy, poczynając od dnia 1 października 2011 roku.

Podstawowy problem w rozpatrywanej przez Trybunał Konstytucyjny sprawie dotyczył oceny czy ustawodawca, rozciągając obowiązek rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą - jako warunek realizacji prawa do emerytury - na osoby, które skutecznie nabyły i zrealizowały prawo do emerytury w okresie od 8 stycznia 2009 roku do 31 grudnia 2010 roku, nie naruszył zasady zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa. W tym okresie bowiem treścią ryzyka emerytalnego było wyłącznie osiągnięcie wieku emerytalnego (oraz stażu), co oznacza, że realizacja świadczenia następowała niezależnie od dalszego zatrudnienia. Trybunał podkreślił, że zasada ochrony zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa związana jest z bezpieczeństwem prawnym jednostki. Przejawia się w takim stanowieniu i stosowaniu prawa przez państwo, by nie stawało się ono „pułapką” dla obywatela i by mógł on układać swoje sprawy w zaufaniu, że nie naraża się na skutki, których nie był w stanie przewidzieć w momencie podejmowania decyzji i działań oraz w przekonaniu, że jego działania będą także później uznawane przez porządek prawny. Trybunał uznał, że rozwiązanie przyjęte przez ustawodawcę w art. 28 ustawy z 16 grudnia 2010 roku spowodowało, że osoby, które skutecznie nabyły i zrealizowały prawo do emerytury w okresie od 8 stycznia 2009 roku do 31 grudnia 2010 roku zostały objęte nową, mniej korzystną dla nich treścią ryzyka emerytalnego, co naruszyło konstytucyjną zasadę zaufania obywateli do państwa.

Przedmiotowe rozstrzygnięcie Trybunału Konstytucyjnego nie znajduje jednak zastosowania do skarżącej, zważywszy, że miała ona prawo do emerytury ustalone decyzją organu rentowego od 1 listopada 2007 roku, a więc w okresie przed 8 stycznia 2009 roku, tj. w stanie prawnym, w którym obowiązywał przepis art. 103 ust. 2a ustawy o emeryturach i rentach z FUS, będący w swej treści odpowiednikiem aktualnie obowiązującego art. 103a ustawy emerytalnej. Przepis ten stanowił, że prawo do emerytury ulega zawieszeniu bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał ją bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego. Z powyższego wynika, że w reżimie prawnym, w którym D. B. nabyła prawo do świadczenia emerytalnego nie było możliwości, podobnie jak obecnie, pobierania tego świadczenia bez rozwiązania stosunku pracy z ostatnim pracodawcą, na rzecz którego ubezpieczony wykonywał zatrudnienie po wydaniu decyzji ustalającej prawo do emerytury. Dlatego też wypłata emerytury skarżącej została zawieszona, a podjęcie wypłaty nastąpiło dopiero w marcu 2009 roku, w związku z uchyleniem przepisu art. 103 ust. 2a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Wskazać należy, że Sąd Okręgowy, że Trybunał Konstytucyjny wypowiedział się także w kwestii zgodności z Konstytucją przepisu art. 103 ust. 2a ustawy o emeryturach i rentach z FUS, obowiązującego od dnia 1 lipca 2000 roku do 7 stycznia 2009 roku, na podstawie którego zawieszono apelującą wypłatę emerytury w 2004 roku. W wyroku z dnia 7 lutego 2006 roku, SK 45/04, (OTK-A 2006, Nr 2, poz. 15) Trybunał uznał, że przepis ten jest zgodny z Konstytucją, nie narusza zasady zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa, zasady niedziałania prawa wstecz, zasady ochrony praw nabytych, czy obowiązku wprowadzania zmian do systemu prawnego z zachowaniem odpowiedniego *vacatio legis*. Trybunał uznał tym samym, że ustawodawca ma prawo uzależnić podjęcie wypłaty emerytury od uprzedniego rozwiązania stosunku pracy, a rozwiązanie to nie narusza zasady równości. W uzasadnieniu wskazał, że do ustawodawcy należy precyzyjne określenie kryteriów nabycia i korzystania z prawa do emerytury. Ma on przy tym szeroki zakres swobody pod warunkiem poszanowania istoty konstytucyjnego prawa do zabezpieczenia społecznego. Konstytucja nie zawiera nakazu zagwarantowania świadczeń emerytalnych osobom kontynuującym działalność zawodową. Emerytura jest w założeniu świadczeniem, które zastępuje, a nie uzupełnia wynagrodzenie ze stosunku pracy i do jej istoty należy zapewnienie środków utrzymania w razie zaprzestania pracy, w związku z osiągnięciem określonego wieku. W tym kontekście rozwiązanie stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą stanowi cechę istotną, uzasadniającą efektywne korzystanie z prawa do świadczeń emerytalnych. Osoby, które postanowiły nie rozwiązywać stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą, nie mają wspólnej cechy istotnej z punktu widzenia realizacji prawa do emerytury.

Nadto w wyroku z dnia 11 marca 2004 roku w sprawie sygn. akt II UK 276/03 (LEX nr 985593) Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że cel nowelizacji art. 103 ust 2a jest oczywisty, zmierza do wymuszenia na pracodawcy świadomej decyzji co do ponownego zatrudnienia osoby z ustalonym prawem do emerytury. Ustawodawca ma prawo wprowadzać czy też modyfikować zasady zawieszalności świadczeń emerytalno-rentowych, mając na uwadze aspekty społeczno-ekonomiczne, w tym aktualne tendencje na rynku pracy, co w żadnym stopniu nie narusza zasady demokratycznego państwa prawa urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej wyrażonej w art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Ponadto Sąd Najwyższy stwierdził, iż regulacja ta nie narusza zasady ochrony praw nabytych potwierdzonej art. 67 ust. 1 Konstytucji RP, albowiem nie pozbawia ona osób zainteresowanych prawa do emerytury, lecz oddziela nabycie prawa do emerytury w wyniku ziszczenia się ryzyka ubezpieczeniowego (dożycie odpowiedniego wieku) od zawieszenia świadczenia w razie kontynuacji zatrudnienia bez rozwiązania stosunku pracy. W przypadku istnienia przyczyny zawieszenia świadczenia - kontynuowanie zatrudnienia, konsekwencją zawieszenia prawa do świadczenia jest wstrzymanie jego wypłaty, jednak ustanie tej przyczyny powoduje wznowienie wypłaty świadczenia od miesiąca ustania. Zmodyfikowana zasada zawieszalności świadczeń nie łamie zasady *lex retro non agit*, gdyż nie odbiera ubezpieczonemu nabytych praw do świadczeń emerytalnych, lecz zmienia, od daty określonej w art. 3 ustawy z dnia 20 stycznia 2000 roku, dotychczasowe zasady ich zawieszania, wyrażające się warunkowym wstrzymaniem ich wypłaty, co jest dopuszczalne i możliwe w zaistniałych wówczas okolicznościach społeczno-ekonomicznych. Regulacja zawarta w art. 103 ust. 2a ustawy emerytalnej, która objęła osoby pobierające emeryturę, nie naruszała więc praw nabytych. Nie pozbawiała ona bowiem ubezpieczonych prawa do emerytury. Z kontynuowaniem zatrudnienia bez rozwiązania stosunku pracy łączyła konsekwencje w postaci zawieszenia prawa do świadczenia i w efekcie wstrzymania jego wypłaty (art. 134 ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej). Ustanie przyczyny zawieszenia prawa do emerytury (rozwiązanie stosunku pracy) powodowało wznowienie wypłaty świadczenia (por. także wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 lipca 2003r., II UK 363/02, LEX nr 985610).

Rozważania zawarte w powyższych judykatach odnoszą się do istoty regulacji mającej zastosowanie w rozpatrywanym przypadku. Zawieszenie prawa do emerytury w związku z pozostawaniem w dotychczasowym zatrudnieniu jest funkcjonalnie uzasadnione i ma podstawę w art. 67 ust. 1 Konstytucji RP, który wiąże z osiągnięciem wieku emerytalnego powstanie prawa do zabezpieczenia społecznego. Innymi słowy, skarżąca nie może skutecznie powoływać się na zasadę ochrony praw nabytych, gdyż nabyła prawo do emerytury w reżimie prawnym ukształtowanym przez treść art. 103 ust. 2a ustawy emerytalnej w brzmieniu uniemożliwiającym pobieranie świadczenia emerytalnego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy. Z tego względu nie dotyczy jej wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 roku, odnoszący się do innej kategorii ubezpieczonych, a mianowicie tych którzy, działając w zaufaniu do państwa i stanowiącego przez nie prawa, decyzję co do przejścia na emeryturę podjęli w czasie, gdy nie było wymogu przerwania zatrudnienia (od 8 stycznia 2009 roku do 31 grudnia 2010 roku). Jak wywiódł Trybunał w motywach wyroku - gdyby ci ubezpieczeni wiedzieli, że nastąpi niekorzystna zmiana stanu prawnego, uzależniająca realizację prawa od uprzedniego rozwiązania stosunku pracy, to ich decyzja, czy przejść na emeryturę, mogłaby być inna (teza 7.2.).

Tylko osoby, które w okresie od 8 stycznia 2009 roku do 31 grudnia 2010 roku nabyły i zrealizowały prawo do emerytury bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywały zatrudnienie bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, mają prawo do dalszej wypłaty emerytury od dnia 1 października 2011 roku bez konieczności rozwiązania stosunku pracy. Oznacza to, że art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury w dniu jego wejścia w życie i później, tj. od 1 stycznia 2011 roku, jak też do osób, które nabyły prawo do emerytury w okresie obowiązywania art. 103 ust. 2a ustawy o emeryturach i rentach, a więc przepisu uniemożliwiającego realizację prawa do emerytury do czasu rozwiązania stosunku pracy. W stosunku do tej ostatniej grupy ubezpieczonych ustawodawca nie wprowadził „nowej” treści ryzyka emerytalnego, skoro wymóg rozwiązania stosunku pracy był dla nich „starym” ryzykiem, obowiązującym w momencie podejmowania decyzji o wystąpieniu o emeryturę. Do tej właśnie kategorii ubezpieczonych należy skarżąca D. B.. W konsekwencji, zaskarżony wyrok odpowiada prawu, toteż Sąd Apelacyjny - w punkcie drugim wyroku - bezzasadną apelację ubezpieczonej oddalił, z mocy art. 385 k.p.c.

Wobec ograniczenia zakresu zaskarżenia i cofnięcia apelacji w części dotyczącej wypłaty emerytury od dnia 22 listopada 2012 roku, gdyż organ rentowy decyzją z dnia 28 stycznia 2013 roku wypłatę emerytury od tej daty podjął, Sąd drugiej instancji umorzył postępowanie apelacyjne w tym zakresie na podstawie art. 477¹³ k.p.c. w zw. z art. 355 § 1 k.p.c.